

بررسی رابطه فناوری‌های نوین آموزشی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه در درس ادبیات فارسی

سید عباس موسوی (نویسنده مسوول)^۱

عبدالواحد صفایی^۲

چکیده

فناوری اطلاعات و ارتباطات دربرگیرنده تمام فناوری‌های پیشرفته مربوطه نحوه پیوند و انتقال داده‌ها در سامانه‌های ارتباطی مبتنی بر رایانه، خصوصاً برنامه‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری است. هدف این پژوهش، بررسی نقش فناوری‌های نوین آموزشی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه اول در درس ادبیات فارسی شهرستان مینودشت است. شرکت‌کنندگان در این پژوهش ۴۰ نفر از دبیران ادبیات فارسی و دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع راهنمایی تحصیلی (دوره اول متوسطه) شهرستان مینودشت در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ هستند که به صورت نمونه-گیری هدفمند مورد آزمون قرار گرفتند. ابزار پژوهش جهت جمع‌آوری اطلاعات، شامل پرسشنامه‌های محقق‌ساخته ویژه دبیران و دانش‌آموزان با تعداد گویه‌های متفاوت بود. نتایج به دست آمده گویای آن است که فناوری‌های نوین آموزشی در پیشرفت تحصیلی، بهبودبخشی به فرایند یاددهی-یادگیری درس، تقویت اعتماد به نفس دانش‌آموزان و بالا بردن میزان مشارکت آنان در فرایند یاددهی-یادگیری درس ادبیات فارسی، تأثیری بیش از حد متوسط دارد.

کلیدواژه‌ها: فناوری‌های نوین، پیشرفت تحصیلی، ادبیات فارسی، دانش‌آموزان متوسطه اول، مینودشت

^۱ کارشناس مسئول هوشمندسازی دانشگاه فرهنگیان استان گلستان ir.muosavi53@chmail

^۲ کارشناس آموزش ابتدایی، آموزش و پرورش گنبد کاووس

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۸/۲۵ تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۷/۱۲/۷

هیچ تحولی در جهان شکل نمی‌گیرد مگر این‌که از آموزش و پرورش شروع شود (پیرمردانی، ۱۳۹۱). تحولات نوین در آموزش و پرورش را می‌توان همچون انقلابی دانست که در حال شکل‌گرفتن است و اساساً آموزش و پرورش سنتی را نشانه رفته و ضمن حفظ حرمت، جایگاه و مؤلفه‌های اصلی آن، فرصت‌های جدید یادگیری را به‌همراه دارد (رحمانی‌فضلی و بوذری، ۱۳۸۶). سرعت و میزان تولید علم در جهان و روش‌های نوین گردآوری، پردازش و توزیع اطلاعات از یک سو و نیاز روبه‌افزایش جوامع انسانی به استفاده از الگوهای مختلف اطلاعات از سوی دیگر، منجر به پدید آمدن دوره اجتماعی خاصی موسوم به عصر اطلاعات شده است (محمدرضایی و دیگران، ۱۳۹۲).

بروز و شکوفایی خلاقیت‌ها و علاقه‌مندی‌های مختلف در فراگیران، مستلزم بهره‌گیری از روش‌های متنوع در فرایند یاددهی و یادگیری است و این امر سبک نوینی از آموزش را می‌طلبد که دربرگیرنده تمام ابعاد جریان یادگیری باشد. این موضوع می‌تواند به‌وسیله فناوری‌های نوین آموزشی تحقق یابد. بدین‌وسیله محقق بر آن شد تا با توجه به اهمیت و جایگاه درس ادبیات فارسی در مرحله بالاتر از مقطع ابتدایی، تأثیر استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را در این درس مورد سنجش قرار دهد.

فناوری اطلاعات و ارتباطات را می‌توان به این شکل تعریف کرد: ترکیبی از کامپیوتر، ویدئو و فناوری‌های ارتباط از راه دور؛ همانند استفاده از کامپیوترهای چندرسانه‌ای، شبکه‌ها و نیز دیگر سرویس‌های مبتنی بر آن‌ها (امامی و دیگران، ۱۳۸۸). استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات به‌عنوان ابزار توسعه، بیشتر مورد توجه کاربران قرار گرفته است. تبدیل متون کاغذی به مواد الکترونیکی و ایجاد لوح‌های فشرده چندرسانه‌ای از نمونه‌های بارز آن است (کریمی‌علویچه و همکاران، ۱۳۸۸). فناوری و آخرین دستاوردها، یعنی فناوری اطلاعات در حوزه‌های گوناگون زندگی آدمی، از جمله تعلیم و تربیت، تأثیری گسترده و چشم‌گیر برجای گذاشته است (ضرغامی و همکاران، ۱۳۸۵). دسترسی به منابع پیشرفته اطلاع‌رسانی، رسیدن به ورای چشم‌اندازهای محلی را برای دانش‌آموزان میسر ساخته و آن‌ها را به کره زمین مرتبط می‌سازد (قلی‌پور و آغاز، ۱۳۹۳). کاربرد فناوری اطلاعات در آموزش و یادگیری یکی از ضروری‌ترین کارهای خدمات آموزشی در حال حاضر است و استفاده از آن در آموزش و یادگیری زبان انگلیسی، همانند دیگر موضوعات، انگیزه‌ای برای فرایندهای ابتکاری روش‌های تدریس است که هدفشان را می‌توان برجسته کردن کارایی تدریس و آموزش دانست (بهرام‌زاده و دیگران، ۱۳۸۸).

هدف اصلی پژوهش، بررسی تأثیر فناوری‌های نوین آموزشی در بهبود فرایند یاددهی - یادگیری درس ادبیات فارسی است. همچنین این پژوهش بر آن است تا تأثیر فناوری‌های نوین آموزشی بر تقویت اعتمادبه‌نفس و بالابردن میزان مشارکت دانش‌آموزان در فرایند یاددهی-یادگیری و پیشرفت تحصیلی آن‌ها در درس ادبیات فارسی بررسی شود. براین اساس، پژوهش حاضر بر مبنای فرضیات زیر نگاشته شده است:

۱. فناوری‌های نوین آموزشی در بهبود فرایند یاددهی - یادگیری درس ادبیات فارسی دانش‌آموزان تأثیر دارد.
۲. فناوری‌های نوین آموزشی در تقویت اعتمادبه‌نفس دانش‌آموزان در درس ادبیات فارسی تأثیر دارد.
۳. فناوری‌های نوین آموزشی در بالابردن میزان مشارکت دانش‌آموزان در فرایند یاددهی-یادگیری درس ادبیات فارسی تأثیر دارد.
۴. فناوری‌های نوین آموزشی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در درس ادبیات فارسی تأثیر دارد.

ادبیات و پیشینه پژوهش

به کارگیری ابزارهای فناوری اطلاعات در عصر حاضر، به پرورش نیروی خلاقیت، نبوغ و ابتکار انسان کمک کرده است (زنگنه و دیگران، ۱۳۹۲). آنچه تلقی از نظام‌های نوین آموزشی را به‌عنوان یک تکنولوژی مدرن آموزشی و نه به‌عنوان یک چالش در نظام آموزشی به ما می‌شناساند، تأثیرات این فناوری در به کارگیری وسایل کمک آموزشی در کلاس درس برای قوت بخشیدن به یادگیری است که در تحقیقات مکرر به اثبات رسیده است (صیف و بیرانوند، ۱۳۸۸). با به وجود آمدن و گسترش اینترنت، آموزش نوین جدی‌تر دنبال شده و ابزارها، روش‌ها و استانداردهایی برای آموزش الکترونیکی مطرح شد و هر روز اصلاحات جدیدتری در این زمینه انجام پذیرفت (سلیم، ۲۰۰۷). محصول این نوع آموزش (آموزش نوین) مشارکت اجتماعی، مسئولیت‌پذیری، احترام و عمل به قانون، استقلال شخصیت، خلاقیت، نظم و بهداشت و ... را به دنبال دارد و این‌ها مقدمات توسعه-یافتگی است (حجاریان، ۱۳۸۵). چیپل^۱ (۲۰۰۹) معتقد است که در مطالعات تأثیر فناوری بر آموزش باید توجه داشت که این تأثیرات به نحوه استفاده از فناوری و نه به خود فناوری برمی‌گردد؛ همان‌طور که دهباشی شریف و همکاران (۱۳۹۱) در تحقیقی نسبتاً جامع در مورد نگرش مدرسان زبان‌های خارجی در به کارگیری فناوری در آموزش زبان در ایران دریافتند که اکثر مدرسان زبان‌های خارجی شناخت کافی و آمادگی ذهنی لازم جهت استفاده از ابزارها و فناوری‌های مورد

استفاده در رشته خود را نداشته و در نتیجه به تعلیم و آموزش در این زمینه نیاز دارند. با توجه به رویکرد جهانی در مباحثی مثل آموزش برای همه و آموزش مادام‌العمر، می‌بایست از روش‌های خاصی برای تحت پوشش درآوردن هرچه بیشتر جمعیت لازم‌التعلیم یا افزایش کیفیت آموزش و پرورش یا حتی کاهش هزینه‌های آموزش استفاده کرد (مهدی‌زاده، ۲۰۰۷). ابداع روش‌های جدید آموزشی، بهره‌گیری از رایانه در کلاس‌های درس، بهره‌گیری از نرم‌افزارهای آموزشی و چندرسانه‌ای، بهره‌گیری از اینترنت و پست الکترونیکی، گسترش شبکه‌های آموزشی، ظهور آموزش (یادگیری) الکترونیکی و غیره از پیامدهای نوین به‌کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات در امر آموزش بوده‌است (سلیمان‌پور و دیگران، ۱۳۸۹). بعضی از کشورها برای دستیابی به تعلیم و تربیت مطلوب، در زمینه فناوری اطلاعات و ارتباطات سرمایه‌گذاری کرده‌اند و می‌خواهند فناوری را برای دستیابی به بهترین و جدیدترین روش‌ها به‌کارگیرند تا مزیت‌هایی برای تعلیم و تربیت داشته‌باشند (افخمی‌عقدا و دیگران، ۱۳۹۱). از آنجا که فناوری اطلاعات و ارتباطات ابزاری در جهت درگیر ساختن حس بینایی و شنوایی فراگیر است، موجب تعمیق یادگیری در دانش‌آموزان می‌شود (محمدرضایی و دیگران، ۱۳۹۲). کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش و یادگیری، باعث جذاب‌تر شدن فرایند یاددهی و یادگیری شده و فراگیران احساس اطمینان بیشتری برای شرکت در فعالیت‌های کلاس درس پیدامی‌کنند (مهدی‌زاده، ۲۰۰۷). دانش‌آموزان و معلمان می‌توانند، با استفاده از این فناوری به منابع یادگیری وسیعی دست‌یابند، انگیزه و یادگیری خود را افزایش دهند و شکل‌های مختلف فناوری اطلاعات و ارتباطات یادگیری را مورد استفاده قرار دهند (نجفی، ۱۳۸۷). طبق نظر گراب^۲ و گراب^۳ (۲۰۰۷) تکنولوژی‌های نوین می‌توانند نقش مهمی در مهارت، دانش و انگیزش دانش‌آموزان، ایفاکنند. از آنجا که افراد دارای سبک‌های گوناگون یادگیری هستند، روش‌های مختلف آموزشی بر پیشرفت تحصیلی آنان تأثیرمی‌گذارد. در واقع آگاهی از سبک‌های یادگیری، هم برای مدرسان در مقاطع ابتدایی و بالاتر و هم برای فراگیران حایز اهمیت است (وکیلی‌فرد، ۱۳۹۵). با گسترش فناوری اطلاعات، فناوری یادگیری با رویکردهای گوناگونی نظیر یادگیری شبکه‌ای و یادگیری مشارکتی، به‌سرعت جای خود را در محیط‌های آموزشی باز نموده و به بهبود آن کمک کرده‌است (سانتراک^۴، ۲۰۰۸). به‌جهت آن‌که دوره ابتدایی و کیفیت آن نقش مهمی در فرایند توسعه پایدار کشور خواهدداشت، فناوری اطلاعات و ارتباطات باید در آموزش دروس، به‌ویژه در سال‌های نخست آموزش رسمی، مورد استفاده قرار بگیرد (ضامنی و کردان، ۱۳۸۹). بسیاری از پژوهشگران و تئوری پردازان، معتقدند که استفاده از این فناوری، همچون کامپیوتر می‌تواند به افزایش اطلاعات دانش‌آموزان و افزایش فرصت معلمان در کمک به دانش‌آموزان در ارتباط با نیازها و مسائل ویژه کمک نماید (عبدالله، ۲۰۰۹). کامپیوتر به‌عنوان

یکی از ابزارهای اصلی فناوری اطلاعات و ارتباطات، هم برای کمک به تجزیه و تحلیل داده‌های مدارس به کار می‌رود و هم در جایگاه ابزاری فراگیر جهت بهینه سازی آموزش دانش‌آموزان (آدمی^۵، ۲۰۱۲). کامپیوتر محدودیت‌های زمانی و مکانی را در هم شکسته و آموزش را در هر زمان و مکانی امکان‌پذیر می‌سازد (سعادت‌مند و همکاران، ۱۳۸۱). با واگذاری ارزشیابی کار فراگیر به کامپیوتر، معلم اکنون بیشتر به‌عنوان تکنولوژیست آموزشی عمل می‌کند که با استفاده از نرم-افزارهای چندرسانه‌ای ویژه تهیه برنامه‌های آموزشی، بیشتر به تولید و تدوین برنامه‌های درسی خود می‌پردازد (صیف و بیرانوند، ۱۳۸۸).

سوین^۶ و همکاران (۲۰۰۸) پژوهشی با عنوان «نقش نرم‌افزارهای شبیه‌ساز در پیشرفت تحصیلی در دروس رشته‌های فنی» انجام دادند که نتایج آن حاکی از تأثیر استفاده از این نرم‌افزارها در پیشرفت تحصیلی دروس فنی دانشجویان بوده‌است. تحقیقی توسط ولفه^۷ و همکاران (۲۰۰۲) تحت عنوان «بررسی آموزش دروس با استفاده از شبیه-سازها در رشته معماری» انجام شد. گروه مورد بررسی، دانش‌آموزان رشته معماری بودند و از ابزارهای شبیه‌ساز در کلاس درس استفاده شد که نتایج آن حاکی از تأثیر مطلوب این نرم‌افزارها در یادگیری دروس بود.

رضوی (۱۳۸۳) پژوهشی با عنوان «تأثیر ترتیب ارائه مثال و تعمیم از طریق چندرسانه‌های آموزشی بر یادگیری و یادداری مفاهیم علوم تجربی پایه پنجم ابتدایی مدارس پسرانه شهر دلیجان» انجام داد که نتایج آن بیانگر نقش چشم‌گیر چندرسانه‌های آموزشی بر ارتقای یادگیری و یادداری مفاهیم بوده‌است.

مقامی (۱۳۸۹) در پژوهشی نشان داد که عواملی از قبیل: خسته‌کننده بودن استفاده از وسایل و تجهیزات آموزشی، نداشتن زمان کافی، عدم آشنایی با ابزارهای آموزشی، مهارت ناکافی در استفاده از این ابزارها، عدم آشنایی با مواد آموزشی مختلف، مهارت ناکافی در تهیه و ساخت مواد آموزشی، سنگینی وسایل و دشواری حمل و نقل آن‌ها، فشار کاری زیاد، تعداد زیاد دانشجویان در کلاس‌های درس و همچنین ترس و اضطراب ناشی از استفاده نادرست از وسایل آموزشی، در کاربرد ناکافی از فناوری آموزشی در تدریس دانشگاهی نقش کمی دارد.

یافته‌های بینگیملاس^۸ (۲۰۰۹) نشان داد که معلمان تمایل بالایی برای استفاده از فناوری‌های نوین در آموزش دارند؛ اما با موانع زیادی مواجه هستند. از جمله این موانع عبارتند از: فقدان اطمینان، فقدان مهارت و شایستگی لازم، و فقدان دسترسی به منابع.

در پژوهش ماستری‌فراهانی و همکاران (۱۳۹۱) مهم‌ترین موانع استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات از نظر معلمان، موانع مرتبط با مسائل آموزشی بود. هگل‌هایمر^۹ و تاور^{۱۰} (۲۰۰۴) در یک مطالعه نظرسنجی درباره یادگیری زبان به‌وسیله رایانه، به این نتیجه رسیدند که دیگر صحبت از تأثیر مثبت یا منفی رایانه در آموزش مطرح نیست؛ بلکه باید پرسیده شود که چه راهی برای آموزش و یادگیری از این طریق می‌تواند مؤثرتر باشد.

براساس پژوهش‌های انجام گرفته توسط پی‌کوک^{۱۱} (۲۰۰۱) هشتاد و یک درصد مدرسان معتقدند: عدم تطابق بین سبک‌های یادگیری و سبک‌های یاددهی موجب ناکامی، سرخوردگی و بی‌انگیزگی در یادگیری می‌شود.

امامی و همکاران (۱۳۸۸) در پژوهش خود در مقطع متوسطه، رابطه معنی‌داری میان میزان استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان این مقطع یافتند. ضامنی و کاردان (۱۳۸۹) در پژوهشی، دیدگاه معلمان دوره ابتدایی را در ارتباط با تأثیر کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در یادگیری درس ریاضی مورد بررسی قرار دادند و دریافتند که از دیدگاه آنان، کاربرد این فناوری در تغییر نگرش، تثبیت و پایداری مطالب درسی، مهارت استدلال و قدرت خلاقیت و در نهایت یادگیری فعال درس ریاضی تأثیر دارد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر، پیمایشی و از نوع توصیفی است. جامعه آماری پژوهش، شامل دبیران زن و مرد ادبیات فارسی و دانش‌آموزان دختر و پسر ۱۲ تا ۱۴ سال مقطع تحصیلی راهنمایی (متوسطه اول) شهرستان مینودشت در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ است. نمونه‌گیری پژوهش به صورت هدفمند انجام شده است؛ بدین صورت که از بین مدارس راهنمایی دخترانه و پسرانه که هیچ‌گونه امکانات و ابزار فناوری آموزشی نداشتند، دو مدرسه به‌عنوان نمونه انتخاب شدند و از بین دبیران و دانش‌آموزان آن مدرسه، ۲۰ دبیر و ۲۰ دانش‌آموز برگزیده شدند. ابزار پژوهش، پرسشنامه‌های محقق ساخته ویژه دبیران و دانش‌آموزان به ترتیب با ۳۶ و ۲۲ گویه بود. پرسشنامه‌ها از روایی محتوایی مناسبی برخوردار بودند و ضریب آلفای کرونباخ برای پرسشنامه دبیران، پایایی ۷۶/۴ و برای پرسشنامه دانش‌آموزان، پایایی ۸۱/۷ را نشان داد. برای جمع‌آوری اطلاعات، با هماهنگی قبلی و حضور در مدرسه، پرسشنامه‌ها بین شرکت‌کنندگان پخش شد. شرکت‌کنندگان قبل از پرداختن به سؤالات، توسط محقق توجیه شدند و راهنمایی‌های لازم جهت پاسخ به سؤالات، به صورت مجزا برای هر گروه ارائه شد. در پایان نیز به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های به‌دست آمده، از روش آمار توصیفی- استنباطی از طریق برنامه نرم‌افزاری SPSS استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

برای دستیابی به نتیجه مطلوب در خصوص توافق و یا عدم توافق با کاربرد فناوری در تدریس ادبیات فارسی و فرایند یاددهی و یادگیری در مقطع راهنمایی، دیدگاه دبیران ادبیات فارسی و دانش‌آموزان این مقطع تحصیلی با تهیه و تنظیم پرسشنامه‌هایی مورد ارزیابی و تحقیق قرار گرفت. در ادامه، پرسشنامه‌ها و جداول مربوطه، به تفکیک آورده می‌شود، سپس در هر یک از بخش‌ها (دبیران و دانش‌آموزان) به بررسی و تحلیل آمارها و نتایج می‌پردازیم.

جدول ۱: داده‌های آماری پرسشنامه دبیران راهنمایی

مشاهده تفاوت معنی دار در تدریس	شاهد تفاوت منفی، شاهد تفاوت مثبت	
	مشارکت فعال دانش‌آموزان در تدریس فناورانه	مخالف
تناسب محتوای دروس با فناوری	مخالف	موافق
	مخالف	موافق
دارندگان مهارت‌های هفتگانه ICDL	مخالف	موافق
	مخالف	موافق
تجهیزات و امکانات مدرسه	مخالف	موافق
	مخالف	موافق
موافق استفاده از فناوری در تدریس ادبیات	مخالف	موافق
	مخالف	موافق
موافق تدریس نوین ادبیات	مخالف	موافق
	مخالف	موافق
موافق تدریس سنتی ادبیات	مخالف	موافق
	مخالف	موافق
میزان تحصیلات	فوق لیسانس و بالاتر	لیسانس
	فوق دیپلم	دیپلم
سن	۴۱ و بالاتر	۲۵-۴۰
	۲۵-۴۰	۲۰-۲۵
جنسیت (مرد)	زن	مرد
	زن	مرد
درصد	۷۰	۳۰
	۳۰	۷۰
مخالف	۴۵	۵۵
	۶۵	۳۵
موافق	۷۰	۳۰
	۳۰	۷۰
مخالف	۱۵	۸۵
	۲۵	۷۵
موافق	۵۵	۴۵
	۳۰	۷۰
مخالف	۴۵	۵۵
	۶۰	۴۰
موافق	۰	۱۰۰
	۳۰	۷۰
مخالف	۰	۱۰۰
	۰	۱۰۰
لیسانس	۷	۹۳
	۹	۹۱
فوق دیپلم	۳	۹۷
	۱	۹۹
۴۱ و بالاتر	۴	۹۶
	۶	۹۴
۲۵-۴۰	۶	۹۴
	۴	۹۶
زن	۶	۹۴
	۴	۹۶
مرد	۶	۹۴
	۴	۹۶

آنچه که از محتوای جدول برداشت می‌شود، این است که عوامل مختلفی در موافقت و مخالفت دبیران ادبیات مقطع راهنمایی در استفاده از فناوری در تدریس ادبیات نقش دارند. جنسیت (مرد/

زن) دبیران ادبیات فارسی یکی از مواردی است که می‌تواند در نگرش آن‌ها نسبت به کاربرد فناوری در فرایند تدریس، اهمیت داشته‌باشد. و نیز میزان تحصیلات و سن دبیران ادبیات مقطع راهنمایی در این زمینه تأثیرگذار است. لازم به ذکر است در بین دبیران ادبیات فارسی راهنمایی، ۵۵ درصد موافق تدریس دروس ادبیات به شیوه سنتی هستند. این امر می‌تواند به دلیل عدم- آشنایی دبیران ادبیات فارسی با شیوه‌های نوین تدریس و آموزش عمومی باشد. به همین دلیل، تعداد موافقان تدریس به شیوه‌های نوین، درصد کمتری را به خود اختصاص می‌دهد.

نکته قابل ملاحظه و بسیار مهم در این جدول، میزان توافق دبیران ادبیات راهنمایی با شرکت فعالانه و نقش تأثیرگذار دانش‌آموزان در جریان تدریس ادبیات فارسی است. شاید دلیل این امر، این است که دبیران ادبیات فارسی دوره راهنمایی به خوبی درک کرده‌اند که دانش‌آموزان چندین گام از دبیران خود در به‌کارگیری فناوری‌های نوظهور (رایانه، تلفن همراه، ماهواره و...) جلوتر هستند.

جدول ۲: داده‌های آماری پرسشنامه دانش‌آموزان مقطع راهنمایی

حذف کامل کتاب های فیزیکی و موافق کتاب های الکترونیک	مخالف	موافق	انجام تکالیف در نرم افزار word به جای ثبت در دفتر		استفاده از اینترنت برای یادگیری دروس ادبیات		استفاده کننده از نرم افزار		تجهیزات و امکانات مدرسه		علاقه مندیبه استفاده معلم از فناوری		آشنایی با کامپیوتر			درصد
			مخالف	موافق	خیر	بلی	خیر	بلی	محروم	مجهز	مخالف	موافق	تاحدی	کم	زیاد	
	۴	۱۶	۶	۱۴	۷	۱۴	۸	۱۲	۱۵	۵	۶	۱۴	۲	۴	۱۳	
	۲۰	۸۰	۳۰	۷۰	۳۵	۷۰	۴۰	۶۰	۷۵	۲۵	۳۰	۷۰	۱۵	۲۰	۶۵	

با دقت در جدول و اطلاعات به دست آمده از دیدگاه دانش آموزان، می توان به سادگی دریافت که تعداد موافقان تدریس ادبیات به کمک فناوری در این مقطع، بسیار قابل ملاحظه و چشم گیر است. شاید بتوان اظهار نظر کرد که درصد بسیار کم و ناچیزی از دانش آموزان این مقطع، مخالف تدریس دروس ادبیات به کمک فناوری باشند که خود جای بحث دارد؛ اما آنچه غیر قابل انکار است، علاقه مندی و اشتیاق فراوان این گروه سنی از دانش آموزان در استفاده از فناوری توسط خودشان و دبیرانشان است. امروزه تنها وسیله برقراری ارتباط با دیگران از نظر این گروه سنی، فقط ابزار و رسانه های فناوری اطلاعات و ارتباطات است. دانش آموزان مقطع راهنمایی به علت اقتضای سنی، خواستار پویایی و تحرک بیشتر و فعالیت جسمی بسیار زیاد هستند. آنان از یک جانستنی بی مورد و عدم تحرک جسمی بسیار زود خسته و ملول می شوند. از اطلاعات و درصدهای موجود در جدول به خوبی و سادگی می توان درک کرد که دانش آموزان مقطع راهنمایی، تدریس به کمک فناوری را با صدای بسیار بلند فریاد می زنند. این گروه از دانش آموزان از موافقان راستین و واقعی کاربرد فناوری در تدریس دروس ادبیات فارسی هستند.

الف) آزمون کلموگروف- اسمیرنوف

به منظور این که مشخص شود نظر آزمودنی ها از سطح نرمال برخوردار است یا خیر، و این که جهت تجزیه و تحلیل داده ها از چه نوع قواعد و آزمون پارامتریک یا غیر پارامتریک بهره گیری شود، از آزمون کولموگراف- اسمیرنوف استفاده شده که نتایج آن در پی می آید.

جدول ۳: نتایج آزمون کولموگروف- اسمیرنوف

متغیر	مقدار آماره $S - k$	سطح معنی داری	نتیجه (نرمال / غیر نرمال بودن توزیع)
بهبود بخشی به فرایند یاددهی- یادگیری درس	۰/۶۹	۰/۷۳	H_0
تقویت اعتماد به نفس دانش آموزان	۰/۹۵	۰/۳۲	H_0
بالا بردن میزان مشارکت دانش آموزان در فرایند یاددهی- یادگیری	۱/۲۶	۰/۰۸	H_0
پیشرفت تحصیلی	۰/۶۷	۰/۷۵	H_0

نتایج آزمون نشان می‌دهد که چون سطح معناداری متغیرها بزرگ‌تر از $0/05$ است ($05.Sig >$)، تمامی متغیرها دارای توزیع نرمال هستند و می‌توان برای بررسی فرضیه‌های پژوهش از آزمون‌های پارامتریک استفاده کرد.
 (ب) تجزیه و تحلیل استنباطی داده‌ها

جدول ۴: نتایج حاصل از آزمون t تک‌متغیره مربوط به فرضیه‌های پژوهش

اختلاف میانگین‌ها	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار آزمون	میانگین نظری	انحراف معیار	میانگین	فراوانی	فرضیه‌ها
74000.1	000.	39	322.38	۳	28716.	7400.4	۴۰	فناوری‌های نوین آموزشی در بهبود بخشی به فرایند یاددهی- یادگیری درس ادبیات فارسی دانش‌آموزان تأثیر دارد.
61500.1	000.	39	112.33	۳	30847.	6150.4	۴۰	فناوری‌های نوین آموزشی در تقویت اعتماد به نفس دانش‌آموزان در درس ادبیات فارسی تأثیر دارد.
59375.1	000.	39	625.28	۳	35213.	5938.4	۴۰	فناوری‌های نوین آموزشی در بالا بردن میزان مشارکت دانش‌آموزان در فرایند یاددهی-یادگیری درس ادبیات فارسی تأثیر دارد.
64958.1	000.	39	457.38	۳	27129.	6496.4	۴۰	فناوری‌های نوین آموزشی در پیشرفت تحصیلی درس ادبیات فارسی دانش‌آموزان تأثیر دارد.

از آنجایی که سطح معناداری به دست آمده ($sig = 0/000$) کوچک‌تر از $0/05$ است، تفاوت از نظر آماری معنادار است و چون میانگین متغیرهای پژوهش از میانگین نظری (۳) بیشتر است، می‌توان نتیجه‌گرفت فناوری‌های نوین آموزشی در پیشرفت تحصیلی، بهبود بخشی به فرایند یاددهی- یادگیری درس، تقویت اعتماد به نفس دانش‌آموزان و بالا بردن میزان مشارکت آن‌ها در فرایند یاددهی- یادگیری درس ادبیات فارسی تأثیر دارد و تأثیرش بیشتر از حد متوسط است.

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه اطلاعات، نقش کلیدی در توسعه و پیشرفت جوامع ایفای می‌کند و در شرایط کنونی دستیابی به دانش نوین و مدیریت آن، امکان توسعه و پیشرفت را برای اکثر جوامع فراهم کرده- است. هدف پژوهش حاضر بررسی نقش فناوری‌های نوین آموزشی در پیشرفت تحصیلی درس

ادبیات فارسی دانش‌آموزان متوسطه اول شهرستان مینودشت بود. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که استفاده از فناوری‌های نوین اطلاعات و ارتباطات در امر آموزش، در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در جنبه‌های مختلف مؤثر بوده و افزایش اشتیاق آنان را برای شرکت فعال در فرایند یاددهی- یادگیری در پی داشته‌است. نتایج پژوهش‌های سلیمان‌پور و همکاران (۱۳۸۹)، امامی و همکاران (۱۳۸۸)، ضامنی و کاردان (۱۳۸۹) نشان داد که کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در افزایش یادگیری دروس خاص در مقاطع مختلف تحصیلی تأثیر مستقیم دارد. همچنین نتایج پژوهش افخمی و همکاران (۱۳۹۱) نشان داد که کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در پیشرفت و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذار بوده‌است. نتایج حاصل از این مقالات با نتایج پژوهش حاضر همسو است. همچنین نتایج پژوهش آدیمی (۲۰۱۲) در بررسی تأثیر آموزش به کمک کامپیوتر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه در ارتباط با درس مطالعات اجتماعی، نشان داد که کاربرد کامپیوتر به‌عنوان یکی از اشکال اصلی فناوری اطلاعات و ارتباطات تأثیر معنی‌داری در پیشرفت تحصیلی در این درس ندارد که با نتیجه پژوهش حاضر ناهم‌سوست. همچنین نتایج به‌دست آمده از پژوهش حاضر حاکی از آن است که دبیران ادبیات فارسی در به‌کارگیری از فناوری‌های آموزشی در تدریس خود، نظر مثبتی دارند. طبق اظهار آن‌ها، دانش‌آموزان امروزی در خصوص استفاده از فناوری‌های نوین در حوزه آموزش، با توجه به آشنایی و مهارت‌هایی که در این زمینه دارند، اشتیاق وافر از خود نشان می‌دهند. راست این است که در عصر اطلاعات و ارتباطات که به سرعت در حال پیشرفت است، افراد برای کسب مهارت‌ها و توانایی‌های استفاده از تکنولوژی‌های نوین در تلاش هستند و از به‌کارگیری فناوری‌های نوین در فعالیت‌ها و کارهای روزمره خود غافل نمی‌شوند. اکثر مخاطبان فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی در گروه سنی نوجوانان و جوانان، دانش‌آموزان هستند. لذا استفاده از این تکنولوژی‌ها در فرایند آموزشی، موجب علاقه‌مندی دانش‌آموزان به آموزش و یادگیری می‌شود. این یافته همسو با نتایج یافته‌های پژوهش بشیری و عطاران (۱۳۸۶) است که نشان داد بهره‌گیری از رایانه در افزایش یادگیری دانش‌آموزان، افزایش تعاملشان با یکدیگر و تقویت روحیه آنان برای انجام کارگروهی، تأثیر بسزایی دارد.

بر اساس فرضیه سوم پژوهش، در مورد مشارکت دانش‌آموزان در امر آموزش و استفاده از فناوری‌های نوین آموزشی، محقق به این نتیجه رسید که دانش‌آموزان با بهره‌گیری از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در فرایند یاددهی و یادگیری می‌توانند یادگیری بهتر و مؤثرتری داشته باشند. به‌علاوه، علاقه‌مندی اکثر آن‌ها در استفاده از این نوع تکنولوژی، در هدایتشان به سمت انجام فعالیت‌های گروهی جهت بهره‌گیری از توانایی‌ها و مهارت‌های یکدیگر نقش تأثیرگذاری در

یادگیری دارد و این امر به نوبه خود باعث می‌شود دانش‌آموزان در ارائه فعالیت‌های گروهی به نتایج خلاقانه‌ای دست‌یابند و یادگیری عمیق‌تری صورت‌بگیرد. این مهم در پیشرفت و موفقیت تحصیلی آنان نیز کاملاً مؤثر است. همچنین استفاده از این فناوری‌ها توسط دبیران به افزایش انگیزه دانش‌آموزان برای مشارکت در فرایند تدریس، بسیار کمک‌می‌کند و آن‌ها این شیوه تدریس را به‌طور کامل می‌پذیرند. این نتیجه با نتایج یافته‌های جعفری کوخالو و حمیدی (۱۳۸۸) که نشان‌داد کارکردهای شناختی بالای دانش‌آموزان در ازمه آموزشی بیشتر از سنتی است، همسویی دارد.

همان‌طور که بیان شد، مشارکت فعالانه دانش‌آموزان در فرایند یاددهی و یادگیری به‌همراه بهره‌گیری از فناوری‌های نوین آموزشی، چه به‌صورت فردی و چه در قالب گروه‌های کلاسی، باعث یادگیری سریع‌تر و دقیق‌تر فراگیران می‌شود. به‌دنبال آن، هرچه فراگیری مباحث درسی بیشتر و مؤثرتر اتفاق بیفتد و شرکت فعال فراگیران در یادگیری مباحث تأثیرگذار جلوه‌کند، روحیه اعتمادبه‌نفس آنان برای کسب دانش و مهارت‌های بعدی افزایش‌می‌یابد. با توجه به فرضیه مطروحه، نتایج پژوهش حاضر نیز تأثیر استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات بر تقویت و افزایش روحیه اعتمادبه‌نفس دانش‌آموزان در درس ادبیات فارسی را نشان‌داد.

نتایج این تحقیق نشان‌داد که ۵۵ درصد از دبیران ادبیات فارسی موافق تدریس به روش سنتی هستند و از استفاده از روش‌های نوین آموزشی در کلاس درس اجتناب می‌ورزند. استفاده از فناوری‌های نوین مستلزم کسب مهارت در به‌کارگیری آن‌ها و به‌روزرودن دانش فناوری است. پایین بودن سطح دانش شماری از دبیران و ناآگاهی در مورد مزایای استفاده از فناوری در جریان تدریس، از عوامل بازدارنده استفاده از فناوری آموزشی توسط دبیران است. همچنین عدم دسترسی به امکانات کافی و شرایط و موقعیت کسب دانش فناوری باید از جمله دیگر موانع به‌کارگیری فناوری‌های نوین آموزشی توسط دبیران به‌شمار می‌آید. به‌علاوه، عدم توانایی برخی از معلمان در کاربست فناوری‌های نوین آموزشی در فرایند تدریس و چگونگی بهره‌گیری از آن می‌تواند یکی از این عوامل باشد. نتیجه به‌دست‌آمده در این بخش همسو با نتایج بعضی پژوهش‌های قبلی است: نتایج پژوهش نجفی و همکاران (۱۳۹۴) نشان‌داد که مهم‌ترین موانع استفاده از فناوری‌های نوین آموزشی از دیدگاه معلمان، موانع اقتصادی، آموزشی و فنی است. نتایج پژوهش شهباز و همکاران (۱۳۸۶) نشان‌داده‌است که مهم‌ترین موانع کاربست فناوری اطلاعات و ارتباطات، مربوط به آموزش و به‌خصوص عدم تسلط به زبان انگلیسی، ضعف دانش رایانه‌ای، عدم تلفیق رایانه با محتوای برنامه درسی و کمبود وقت کار عملی نسبت به تئوری است.

- ¹ Chapelle
- ² Grabe, M.
- ³ Grabe, C
- ⁴ Santrock
- ⁵ Adeyemi
- ⁶ Swain
- ⁷ Wolffe
- ⁸ Bingimlas
- ⁹ Hegelheimer
- ¹⁰ Tower
- ¹¹ Peacock

- افخمی عقدا محمد؛ کمالی زارچی، محمود و شکوه راوه، نادره (۱۳۹۱). «بررسی تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر فرایند تعلیم و تربیت از دیدگاه دانشجویان دانشگاه یزد». طلوع بهداشت، ۱۱(۳۴): ۵۲-۴۱.
- امامی، حسن؛ اقدسی، محمد و آسوشه، عباس (۱۳۸۸). «یادگیری الکترونیکی در آموزش پزشکی». پژوهش در پزشکی (۲) ۳۳: ۱۱۱-۱۰۲.
- بشیری، سیده فاطمه و عطاران، محمد (۱۳۸۶). «بهره‌گیری از نرم‌افزار کمک‌آموزشی فیزیک سوم دبیرستان و بررسی تأثیر آن در پیشرفت تحصیلی و تعامل دانش‌آموزان در کلاس». فصلنامه تعلیم و تربیت، دوره ۲۳، شماره ۸۹: ۸۸-۶۹.
- بهرامزاده، محمدمهدی؛ شوکتی‌مقرب، سمیه و جعفرپور، محمود (۱۳۸۸). «بررسی تأثیر فناوری اطلاعات در فراگیری زبان انگلیسی (مطالعه موردی: زبانکده‌های استان خوزستان)». ششمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت اطلاعات و ارتباطات.
- پیرمردانی، محمدجواد (۱۳۹۱). «راهبرد نظام تربیتی اسلام برای همگانی‌سازی تولید علم چیست؟». پژوهش در مسائل تعلیم تربیت اسلامی، سال بیستم، شماره ۱۴: ۵۴-۲۳.
- جعفری کوخالو، رقیه و حمیدی، منصورعلی (۱۳۸۸). «مقایسه سودمندی روش‌های آموزش نوین (هم-آموزی) و سنتی (سخنرانی) از نظر دستاوردهای شناختی، عاطفی و رفتاری دانش‌آموزان دبیرستانی». فصلنامه تعلیم تربیت، شماره ۹۷: ۹۱-۷۱.
- دهباشی‌شریف، فروزان و همکاران (۱۳۹۱). «نگرش مدرسان زبان‌های خارجی در به‌کارگیری فناوری اطلاعات در آموزش زبان». نشریه علمی پژوهشی فناوری آموزش، سال ششم، جلد ۳، شماره ۳، ۲۱۰-۱۹۵.
- رحمانی‌فضلی، عبدالرضا و بوذری، سیما (۱۳۸۶). «ضرورت یادگیری الکترونیکی و نقش آن در توسعه روستا». فصلنامه جغرافیایی سرزمین، سال چهارم، شماره ۱۵.
- رضوی، سید عباس (۱۳۸۳). تأثیر ترتیب ارایه مثال و تعمیم از طریق چندرسانه‌های آموزشی بر یادگیری و یادداری مفاهیم علوم تجربی پایه پنجم ابتدایی مدارس پسرانه شهر دلیجان در تحصیلی ۱۳۸۳. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.
- زنگنه، حسین؛ موسوی، سیده رقیه و بدلی، مهدی (۱۳۹۲). «تأثیر استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات بر پرورش تفکر خلاق». فصلنامه ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، دوره ۳، شماره ۲: ۶۰-۳۹.
- سعادت‌مند، محسن؛ رستگارپور، حسن و فاضلیان، پوران‌دخت (۱۳۸۱). مطالعه تأثیر آموزش به‌کمک کامپیوتر (CAI) بر یادگیری زبان انگلیسی سال اول دبیرستان و مقایسه آن با روش‌های سنتی آموزش. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته تکنولوژی آموزشی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تربیت معلم.
- سلیمان‌پور، جواد؛ خلخالی، علی و رعایت‌کننده فلاح، لیلا (۱۳۸۹). «تأثیر روش تدریس مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات در ایجاد یادگیری پایدار درس علوم تجربی سال سوم راهنمایی». فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۱ (۲): ۹۳-۷۷.
- شهباز، سوزان؛ نصر اصفهانی، احمدرضا و زمانی، عشرت (۱۳۸۹). «بررسی موانع کاربرد فناوری (فناوری اطلاعات و ارتباطات) در مدارس متوسطه شهر اصفهان از نظر دبیران و مدیران». پژوهش‌های تربیتی، ۱۱ (۱۱): ۹۵-۷۰

- صیف، محمدحسن و بیرانوند، علی (۱۳۸۸). تأثیر فناوری اطلاعات بر نظام آموزشی مدارس. اطلاعات علوم و فناوری، چاپ نشده.
- ضامنی، فرشیده و کاردان، سحر (۱۳۸۹). «تأثیر کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در یادگیری درس ریاضی». فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، (۱): ۲۳-۳۸.
- ضرغامی، سعید و همکاران (۱۳۸۵). بررسی دیدگاه‌های فلسفی درباره نسبت فناوری اطلاعات و تعلیم و تربیت. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، شماره ۱۹ سال ششم، بهار ۱۳۸۶.
- قلی‌پور، آریین و آغاز، عسل (۱۳۹۳). مدیریت منابع انسانی پیشرفته (۲): سیستم حقوق و مزایا. تهران: انتشارات سازمان مدیریت صنعتی.
- کریمی‌علویجه، مهدی و همکاران (۱۳۸۸). «چشم‌اندازهای کاربردی فناوری اطلاعات و ارتباطات در فرایند یاددهی و یادگیری آموزش عالی». فصلنامه انجمن آموزش عالی ایران، سال اول، شماره ۴: ۱۹۸-۱۷۹.
- ماستری‌فراهانی، فاطمه؛ رضایی شریف، علی و حسنلو، حسین (۱۳۹۱). «موانع به‌کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات در فرایند یادگیری-یاددهی». فصلنامه راهبردهای آموزشی، (۱) ۵، (پیاپی ۱۵): ۲۱-۱۵.
- محمدرضایی، نسیم و همکاران (۱۳۹۲). «تأثیر به‌کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات در یادگیری دانش‌آموزان دوره ابتدایی شهر ارومیه». اولین کنفرانس ملی نوآوری در مهندسی کامپیوتر و فناوری اطلاعات، پاییز ۱۳۹۲.
- مقامی، حمیدرضا (۱۳۸۹). «بررسی موانع بهره‌گیری از فناوری آموزشی». پژوهش در نظام‌های آموزشی، (۸) ۴: ۱۰۷-۸۳.
- نجفی، حسین (۱۳۸۷). «تأثیر فناوری اطلاعات بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر اردبیل در سال ۸۵-۱۳۸۴». پیک نور، (۳): ۹۳-۸۲.
- نجفی، محمود و همکاران (۱۳۹۴). «بررسی میزان استفاده از تکنولوژی‌های آموزشی و ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان». فناوری آموزش و یادگیری، سال دوم، شماره ۵، ۱۰۶-۸۱.
- وکیلی‌فرد، امیررضا (۱۳۹۵). «سبک‌های غالب یادگیری ادراکی یادگیرندگان زبان فارسی در محیط زبان دوم». دومانه‌نامه جستارهای زبانی، (۶): ۲۵-۱.
- Abdullah Kh) 2009. (Barriers to the successful integration of ICT in teaching and learning environment :A review of the literature .Eurasia journal of Mathematics, Science and Technology education, 5)3(, 234-245.
- Adeyemi, B .A).2012). Effects of computer assisted instruction (CAI)on students, achievement in social studies in Osun state, Nigeria .Mediterranean journal of social Sciences, 3,2, 269 -277.
- Bingimlas, K .A) .2009. (Barriers to the Successful Integration of ICT in Teaching and Learning Environments :A Review of the Literature .Journal of Mathematics, Science & Technology Education, 5(3(, 235-245.
- Chapelle, C .A).2001. (Computer Applications in Second Language Acquisition .Cambridge :CUP.
- Grabe, M .& Grabe, C(2007) .5th Ed .Integrating technology for meaningful learning .Boston :Houghton Mifflin Company.

- Hassan M.Selim (2007). Critical success factors for e-learning acceptance : confirmatory factor models, 49, 396-413.
- Hegelheimer, V .& Tower, D (2009).(Using CALL in the Classroom : Analyzing Student Interactions in an Authentic Classroom .System, 32)2 :(185-205
- Hossein Mahdizadeh, Harm Biemans Martin Mulder) 2007 .(Determining factors of the use of e-learning environments by university teachers, Computers in human Behavior.
- Peacock, M.)2001“ .(Match or mismatch? Learning styles and teaching styles in EFL .”International Journal of Applied Linguistics .11 1 .pp .1-20.
- Santrock, J(2008 .(Educational psychology, McGraw Hill Co .New York.
- Swain, N .K., Anderson, J .A., Korrapati, R .B (2008) .Role of simulation software in enhancing student learning in computer organization and microcontroller courses .Proceedings of the (2008 .(IAJC-IGME International Conference .Retrieved from http://www.ijme.us/cd_08/PDF/135%20ENT%20207.pdf
- Wolfe .G .S., Yurcik, W., Osborne, H., Holliday, M .A))2002 .(Teaching computer organization/Architecture with limited resources using simulators . SIGCSE '02 The 33rd Technical Symposium on Computer Science Education Covington, KY, USA —February 26-March 02,)2002). 176-180 .Retrieved from [http://citeseerx.ist.psu.edu/Viewdoc/download? Doi=10 .1 .1 .99 .3066&rep=rep1&type=pdf](http://citeseerx.ist.psu.edu/Viewdoc/download?Doi=10.1.1.99.3066&rep=rep1&type=pdf) salam school .Net.